

Transporter till Sveriges bebodda öar som saknar fast förbindelse

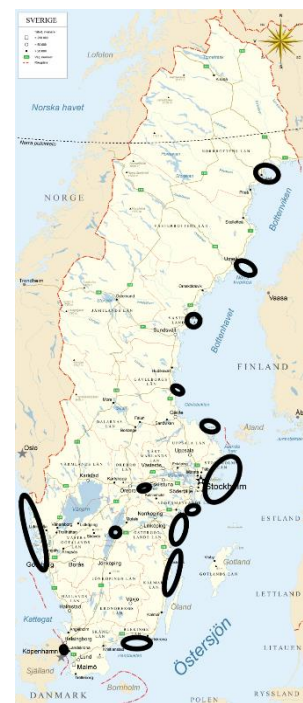
Sverige har många bebodda öar

Sverige är ett av de länder i Europa som har flest bebodda öar, vi har **ca 390 öar** utan fast förbindelse men med bofast befolkning. Till skillnad från EU och SCB räknar SRF alla öar som har en bofast befolkning. Finns det en person som bor på en ö, så räknar vi att den ön har en bofast befolkning.

Det är **ca 32 000 personer** som är mantalsskrivna på öar utan fast förbindelse i Sverige. Det är lika många som bor i en medelstor kommun.

Många fler bor på öarna om man räknar alla deltidboende som finns på öarna vår, sommar och höst. Därtill kommer alla sommarboende och besökare. I Östergötlands skärgård som vintertid är ganska glest befolkad fanns det midsommarafton 2023 ca 12 000 personer.

Transporter är en stor fråga för öbor eftersom det påverkar sättet man kan leva på och tillgången, eller den totala frånvaron av service. Även näringslivet i skärgården och på öar är starkt beroende av transporter. För företagen är goda transportmöjligheter helt avgörande för en bra tillväxt och samhällsutveckling.

Den sociala hållbarheten är också beroende av goda transporter. För många som bor på öarna är tillgången till en rik fritid det som gör det attraktivt att bo på en ö och här är också transporterna viktiga. Blåjusfrågor och tillgång till, eller frånvaro av sjukvård och hälsovård är även de beroende av transporter. Bobarhetsstudierna som har gjorts på de små kommunerna på Åland visar att människor på öarna är extremt friska, vilket kan ses som ett bra tecken men det kan också vara ett tecken på att man blir tvungen att flytta till fastlandet när man blir kroniskt sjuk och blir beroende av regelbunden sjukvård, och ett antagande är att situationen är densamma i Sverige.

Transporter behövs också till det kulturutbud som finns på våra öar och är en viktig del av attraktiviteten i skärgården och gynnar också företagandet.

Gula färjor

Trafikverket servar flest öbor med trafik, 25 leder som går till öar utan fast förbindelse. Dessa öar har sammanlagt en åretruntbefolkning med ca 21 600 invånare. (Alla 38 leder skeppar över ca 15 000 000 fordon per år.) Att resa med olika typer av färjor är ett kollektivt och hållbart sätt att resa, både socialt, ekonomiskt och miljömässigt.

Där man har en gratis Trafikverksfärja är det inte så vanligt att man åker med egna båtar, de flesta leder till öarna är gratis, men inte alla.

Kollektivtrafik i någon form

I Sverige bor det ca 9 300 personer på 160 öar som har kollektivtrafik i någon form, som ofta brukar vara vita båtar. Det varierar väldigt mycket hur många turer som erbjuds, i den här kategorin är även anropsstyrd trafik inräknad. Kollektivtrafiken med båt är bekostad av regionerna där kommunerna har möjlighet att köpa in sig på olika tjänster som skolskjuts och annat. Dessa resor kan ingå i kollektivtrafiksystemet och är då till rimliga priser men som alltid när det gäller öar är det inte säkert. I flera skärgårdar är det dyrt att åka till öarna med kollektivtrafik exempelvis får man betala 700kr för att ta med bilen till Ven, det är exklusive förare.

Där man har anropsstyrd trafik, eller där det är glest mellan turerna kan det bli vanligare att man åker med egna båtar och öborna ser mer kollektivtrafiken som ett komplement. Men det finns också många som anropstrafiken som främsta transportsystem. När det blir is så finns det olika lösningar i olika regioner. I norra Sverige skapar man isvägar, i andra skärgårdsområden åker man svävare.

Egna båtar

Det finns knappt 200 öar där det bor ungefär 700 personer där man inte har någon reguljär trafik alls, det kan finnas skolskjuts, postutdelning som man kan åka med, men inget reguljärt. På öarna med liten befolkning är det oftast helt upp till skärgårdsborna själva att kunna ta sig fram och man är inställd på att man kommer vara "isolerad" under vissa perioder med dålig framkomlighet, det som i Finland kallas "menföre". Det är helt beroende på väderlek hur många dygn per år som (Foto: Louise Westerberg)

öborna inte kan ta sig från och till ön. I Stockholm har man löst det hela med att erbjuda dessa personer helikoptertransport en eller ett par gånger i veckan vintertid. Men det är ingen annanstans i Sverige det finns något liknande.

För oss som bor i skärgården är färjor, båtar, svävare, hamnar, bryggor och replipunkter vår infrastruktur för transporter och alla dessa är viktiga för att ha ett hållbart system för våra fysiska kommunikationer under hela året för att bibehålla goda kommunikationer och transporter.

Olika förutsättningar

Något som är väldigt tydligt vid genomgången av Sveriges skärgård är att förutsättningarna för transporter och kommunikation är otroligt olika varandra. Det alla typer av transporter till sjöss från stora Trafikverksfärjor som går hela dygnet med gratis transport till egna små båtar med replipunkter som är svåra att få tillgång till. På öar där öborna själva har hand om transporterna och där det vintertid inte finns någon service att få tillgång till med svävare eller helikopter. Ytterligheterna är att Trafikverket tillhandahåller gratis transporter av både personer och gods och de som har egna båtar måste köpa in och serva båtar och pråmar vilket är kostsamt. Kollektivtrafiken som finns är på sina håll prisvärd och på andra ställen väldigt dyr särskilt om man ska ha med sig bil.

SRF har under många år haft en grupp för de Gula Trafikverksfärjorna som vår och höst har ett möte med Trafikverket för att stämma av hur det går med trafiken. Den här gruppen har representanter från många av de 25 leder som går till öarna men inte alla. Förutsättningarna för lederna ser olika ut och några överfarter tar tre minuter och någon överfart tar upp till 40 minuter. Färjan till Holmön tar 1 bil/PBE (personbilsekvivalenter) medan Färjorna till Hönö tar 75 bilar/PBE.

Transporterna påverkar väldigt många delar av skärgårdsbornas liv och SRF kommer att fortsätta bevaka det här frågorna

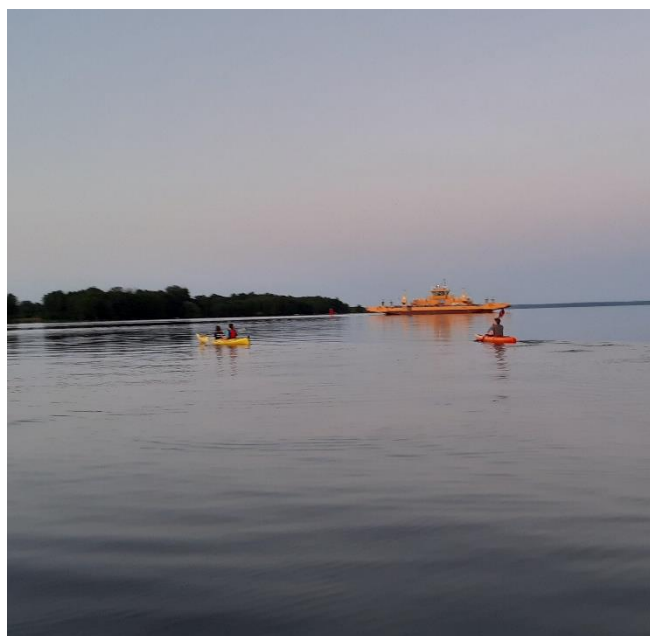
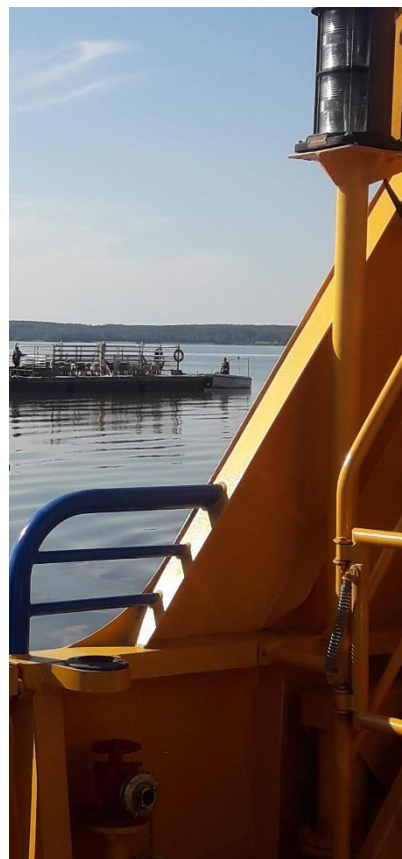

Foto där inget annat anges: Rose-Marie Hellén